

DISKRIMINERINGSNEMNDA

Offentlig versjon

Sak 2023/988

A

mot

B

Uttalelse av 16. juni 2025 fra Diskrimineringsnemnda.

**Nemndas sammensetning:
Elisabeth Deinboll (nemndleder)
Jens Kristian Johansen
Gislaug Øygarden**

Postadresse	Telefon	E-post	Hjemmeside
Diskrimineringsnemnda Dreggsallmenningen 10-12 5003 Bergen	(+47) 909 33 125	post@diskrimineringsnemnda.no	www.diskrimineringsnemnda.no

Saken gjelder spørsmål om en høyskole har handlet i strid med forbudet mot diskriminering på grunn av funksjonsnedsettelse ved mangelfull tilrettelegging av eksamen for student ved utdanningsinstitusjonen.

Bakgrunn for saken

A er student ved B høyskole. Hun ble tatt opp på bachelorprogrammet i [grad] høsten 2023.

A har diagnosen ADHD, noe som for hennes vedkommende har gitt seg utslag i betydelige konsentrasjonsvansker i studiehverdagen. Hun mister lett konsentrasjonen, og er særlig sårbar for lyder og andre forstyrrelser fra omgivelsene. Under deler av studietiden har det også vært legemiddelmangel, noe som forverret utfordringene.

Den [dato] sendte A en henvendelse til B høyskole med forespørsel om tilrettelegging av eksamen, herunder ved endring av eksamensform fra skoleeksamen til hjemmeeksamen.

B høyskole ga et foreløpig svar på henvendelsen [dato], hvor A ble tilbudt tilrettelegging i form av skjermet rom eller eget rom. B høyskole viste til at de mente dette var tilstrekkelig kompensasjon for de ulempene A har i eksamenssituasjoner som følge av konsentrasjonsvanskene. A responderte samme dag at hun opprettholdt forespørselen om hjemmeeksamen, og tilføyde at utvidet tid ikke er til hjelp i hennes situasjon.

Den [dato] fattet B høyskole formelt vedtak om tilrettelegging av eksamen i form av eget rom, ørepropper, forlenget tid og pauser under tilsyn. Samtidig ble det gitt avslag på søknad om hjemmeeksamen som egnet tilretteleggingsform. A klaget på vedtaket om avslag på hjemmeeksamen, men takket ja til den innvilgede tilretteleggingen i påvente av klagebehandling.

Klagen ble behandlet av [nemnd] ved B høyskole. Nemnda opprettholdt avslaget om hjemmeeksamen, likeledes med den begrunnelse at den vedtatte tilrettelegging var tilstrekkelig for å imøtekomme hennes behov.

A gjennomførte flere eksamener med den tilretteleggingen hun hadde fått vedtak på. Hun strøk i fire fag, og oppnådde en gjennomsnittskarakter på E. Det var ikke noen form for ytterligere kontakt mellom A og B høyskole om tilretteleggingen forut for klagen til Diskrimineringsnemnda.

Under saksforberedelsen for nemnda har B høyskole tilbudt A gratis gjentak av gjennomførte eksamener. B høyskole har understreket at det ikke er en erkjennelse av formelle feil ved den praktiske gjennomføringen av tilretteleggingen, men at de har valgt å tilby dette ut fra muligheten for at feil kan ha forekommet. A på sin side takket ja til dette tilbudet fra B høyskole.

A klaget saken inn for Diskrimineringsnemnda 17. november 2023. Etter vanlig saksforberedelse ble saken behandlet i nemndas møte 12. mai 2025 via videokonferanse. Nemnda var satt med nemndleder Elisabeth Deinboll og nemndmedlemmene Jens Kristian Johansen og Gislaug Øygarden. Sekretariatet var representert ved Kristine Fleten Sandven, Lise Haugland og Espen Verling.

Partenes syn på saken

Oppsummering av påstandene og argumentene til A:

1. Mangelfull tilrettelegging

B høyskole har diskriminert A ved at de ikke har gitt henne den tilrettelegging som er nødvendig for å kompensere for hennes funksjonsnedsettelse.

Den tilretteleggingen A har mottatt har ikke vært tilstrekkelig for at hun får gjennomført sine eksamener med like muligheter som alle andre. Det vises til legeerklæring, som også er forevist B høyskole, som uttrykkelig sier at hun har behov for hjemmeeksamen for å kunne konsentrere seg.

Selv med eget rom, sitter det andre kandidater på rommene rundt eller at rommet har vindu mot trapper eller kantina. Dette medfører at det alltid er lyder eller forstyrrelser fra omgivelsene. I alle tilfelle har A i praksis ikke mottatt tilrettelegging i tråd med vedtaket. Rommet har ved flere anledninger enten ikke vært egnet eller hun har blitt plassert på rom med andre.

Resultatet har vært fire fag strøket, og en gjennomsnittskarakter på E.

2. Erstatning

Det kreves erstatning for den samlede studiegjeld A har pådratt seg for å dekke skolepenger ved B høyskole og bavgifter i [by] under studietiden.

Samlet studiegjeld er på kr. [beløp].

Oppsummering av påstandene og argumentene til B høyskole:

1. B høyskole har ikke diskriminert A

B høyskole diskriminerer ikke A i form av manglende tilrettelegging av hennes eksamener.

As søknad om individuell tilrettelegging av eksamen ble behandlet i tråd med daværende Universitets- og høyskolelov § 4-3 c.

Opprinnelig eksamensform i de fagene A søkte tilrettelegging for var skoleeksamen med tilsyn, uten tilgjengelige hjelpemidler. Hjemmeeksamen er en helt annen eksamensform, hvor studenter gjennomfører eksamen hjemme på egen PC med alle hjelpemidler tilgjengelig. Forskjellene mellom eksamensformene kan ofte føre til en reduksjon av de faglige kravene som stilles

i utdanningen. Hjemmeeksamen tilbys derfor kun i tilfeller hvor ingen annen form for tilrettelegging kan kompensere for studentens utfordringer, og det kan lages en annen eksamen som samtidig sikrer at kandidaten prøves på det samme faglige nivå som de øvrige kandidatene.

Søknaden ble behandlet ut fra den dokumentasjonen A sendte inn. Ut fra både nevrologisk rapport og legeerklæring fremgikk at det er konsentrasjonsvansker som følge av forstyrrelser fra omgivelsene som er As utfordring. B høyskole fastholder sin vurdering om at den tilrettelegging A ble tilbudt var egnet for å kompensere for hennes individuelle utfordringer, herunder eget rom, forlenget tid med pauser under tilsyn, samt ørepropper. A selv vedkjenner at denne typen tilrettelegging vil kunne imøtekomme hennes behov, selv om hun primært har et ønske om hjemmeeksamen.

As anførsler om mangler ved den praktiske implementeringen av tilretteleggingen, herunder at rommet hun ble tilbudt under eksamen ikke var egnet ut fra hennes behov, har ikke blitt formidlet til B høyskole som dermed heller ikke har hatt mulighet til å evaluere dette i ettertid.

2. B høyskole bestrider kravet om erstatning

B høyskole har ikke utsatt A for diskriminering, og det foreligger derfor heller ikke ansvarsgrunnlag for erstatningskravet.

Dersom nemnda skulle komme til at A ikke har fått egnet tilrettelegging, er B høyskole ikke enig i omfanget av erstatningskravet.

Det er ikke sannsynliggjort årsakssammenheng mellom den påståtte diskrimineringen og alle utgiftene A har hatt til utdanning, inkludert [kostnad] og studielån for hele sin studietid. Det er helt normalt at studenter bruker lenger enn normer tid på å avlegge alle sine eksamener, særlig første studieåret. A har da også bestått 3 av 4 eksamener første året, og begge eksamener høsten 2024.

Samlet sett har A oppnådd 45 studiepoeng – tilsvarende $\frac{3}{4}$ av et fullt studieår – og har således hatt utbytte av undervisningen ved B høyskole uavhengig av eksamensresultat.

Nemndas syn på saken

Nemnda har kommet til at B høyskole ikke har diskriminert A på grunn av funksjonsnedsettelse.

Nemndas kompetanse

Nemnda kan ikke treffe vedtak om at andre forvaltningsorganers vedtak er i strid med diskrimineringslovgivningen, jf. diskrimineringsombudsloven (diskrol.) § 14 første ledd første setning. I slike tilfeller skal nemnda gi en uttalelse om hvorvidt forholdet innebærer brudd på bestemmelsene nevnt i lovens § 1 andre og fjerde

ledd, jf. § 14 andre ledd første setning. Nemnda kan da heller ikke fatte vedtak om oppreisning eller erstatning.

Et ellers privat rettssubjekt regnes som et forvaltningsorgan i saker hvor det treffer enkeltvedtak eller utferdiger forskrift, jf. forvaltningsloven § 1 tredje setning.

Sakens rettslige utgangspunkt

Likestillings- og diskrimineringsloven § 6 første ledd, jf. §§ 7 og 8 forbyr diskriminering på grunn av funksjonsnedsettelse.

Forbudet gjelder på alle samfunnsområder, inkludert utdanningssektoren. Elever og studenter med funksjonsnedsettelse har derfor rett til egnet individuell tilrettelegging både av lærested, undervisning, læremidler og eksamen, jf. lovens § 21 første ledd.

Prop. 81 L (2016-2017) s. 221 utdyper nærmere hva som kreves av tilretteleggelsestiltak fra utdanningsinstitusjonens side.

«Kravet om at tilretteleggingen må være «egnet» innebærer at krav om konkrete tilretteleggingstiltak må vurderes i forhold til den enkelte personen med nedsatt funksjonsevne. Det skal foretas en vurdering av tilretteleggingstiltaket opp mot situasjonen, behovet og nytten for den som har et tilretteleggingsbehov, jf. Prop.88 L (2012–2013) kapittel 20.4 side 182. Hva som ligger i tilretteleggingsplikten, må derfor vurderes konkret.»

Proposisjonen omtaler videre på s. 327:

«Tilretteleggingen skal ta utgangspunkt i forutsetningene og behovene til eleven eller studenten som har behov for tilrettelegging. Det må foretas en konkret vurdering av hva som imøtekommer individets konkrete behov. Tilrettelegging kan skje både gjennom generelle tiltak overfor hele elev-/studentgruppen, eller gjennom spesifikke tiltak rettet kun mot den aktuelle eleven. Tilretteleggingen kan skje innenfor eller utenfor det ordinære undervisningsopplegget. Retten til tilrettelegging omfatter både fysiske og andre forhold ved lærestedet, undervisningsopplegget, læremidlene (inkludert lærebøker og IKT) og eksamen. Tilretteleggingen skal sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter, både når det gjelder kvalitet og omfang.»

Regelen i § 21 er ikke ment å gi studenter med funksjonsnedsettelse bedre rettigheter enn øvrige studenter. Formålet er alene å sikre «likeverdige» muligheter til utdanning. Dette innebærer også at bestemmelsen i

utgangspunktet ikke gir materielle rettigheter ut over det som følger av sektorlovgivningen, jf. Prop. 81 L (2016-2017) s. 220 og 327.

I forlengelsen skal tilretteleggingen heller ikke gi en student fordeler ved at det lempes på de faglige kravene som studiet ellers stiller, se bla. LDN-2012-23, LDN-2019-11 og LDN-2015-41. Dette følger også av sektorbestemmelsene om individuell tilrettelegging, se Universitets- og høyskoleloven av 2005 § 4-3 c tredje ledd, som videreført i § 10-5 tredje ledd i loven av 2024.

Retten til individuell tilrettelegging er videre avgrenset mot tiltak som innebærer en «uforholdsmessig byrde» for utdanningsinstitusjonen, jf. § 21 andre ledd. I vurderingen skal det særlig legges vekt på tilretteleggingens effekt for å fjerne barrierer for personer med funksjonsnedsettelse, kostnadene ved tilretteleggingen og virksomhetens ressurser.

Regelen om individuell tilrettelegging er ment som en presisering av det alminnelige diskrimineringsforbudet for de tilfeller som faller inn under bestemmelsens virkeområde, jf. Prop. 81 L (2016-2017) s. 220. Brudd på plikten til individuell tilrettelegging regnes derfor som diskriminering, jf. ldl. § 12 første ledd.

I Diskrimineringsnemndas bevisvurdering gjelder det alminnelige beviskravet i sivile saker. Nemnda skal legge til grunn det faktum som er mest sannsynlig, se for eksempel Høyesteretts dom i HR-2020-2476-A, avsnitt 74 og 75.

Den konkrete vurderingen

Spørsmålet for nemnda er om B høyskole har handlet i strid med forbudet mot diskriminering på grunn av funksjonsnedsettelse ved eventuell mangelfull tilrettelegging av studieløpet for A, jf. lovens § 21, jf. § 12.

Når det gjelder hva som kreves for at tilretteleggelsesplikten skal utløses, er det forutsatt i forarbeidene at det må være tale om «nedsatt funksjonsevne av en viss varighet og alvorlighetsgrad»; rent forbigående og marginale behov utløser ikke plikt til tilrettelegging, jf. Ot.prp. nr. 44 (2007-2008) s. 180 og Prop. 81 L (2016- 2017) s. 221.

Begrepet funksjonsnedsettelse favner på sin side vidt, og omfatter begrensninger i både fysiske, psykiske, og kognitive funksjoner hos en person, jf. Prop. 81 L (2016 2017) s. 313. Begrepet bygger videre en sosial og relasjonell forståelse, herunder ut fra samspillet med samfunnsskapte barrierer fremfor et rent medisinsk prinsipp, jf. Ot.prp. nr. 44 (2008-2009) s. 90.

As diagnose på variant av hyperkinetisk forstyrrelse (ADHD) er klart nok en lidelse av mer enn rent forbigående karakter. Det er videre dokumentert for

nemnda at tilstanden har medført betydelige utfordringer med konsentrasjon i studiehverdagen, særlig i eksamenssammenheng.

Utgangspunktet for nemnda er dermed at A har rett til individuell tilrettelegging, jf. § 21 første ledd.

Tilretteleggingen må på sin side være «egnet» til å sikre like utdanningsmuligheter. Dette innebærer at aktuelle tiltak skal være basert på en individuell vurdering ut fra situasjonen, behovet og nytten for den som har et tilretteleggingsbehov, jf. Prop. 81 L (2016-2017) s. 221.

De tiltak som har vært tema mellom partene har alene knyttet seg til tilrettelegging av eksamen. A har etterspurt endring av vurderingsform i alle fag fra skoleeksamen til hjemmeeksamen. B høyskole på sin side har avslått søknaden om endring av vurderingsform, og har i stedet fattet vedtak om tilrettelegging i form av eget rom i eksamenslokalet, ørepropper, forlenget tid og ubegrenset med pauser under tilsyn. Ved de seneste eksamener har A også fått tilgang til musikk på øretelefoner.

Avgjørende for nemnda har derfor vært hvorvidt de tiltak omfattet av vedtaket i seg selv har vært egnede til å sikre A likeverdige utdanningsmuligheter.

Nemnda er av den oppfatning at A har fått vedtak om relativt omfattende tilrettelegging innenfor rammene av ordinær skoleeksamen. Nemnda er også av den oppfatning at den dokumentasjon inngitt av A, herunder legeerklæring og foreløpig nevropsykologisk rapport, ikke i seg selv fordrer endring av eksamensform som eneste egnede tiltak. Det som fremgår av dokumentasjonen, knytter seg alene til konsentrasjonsvansker i møte med forstyrrelser fra omgivelsene. De innvilgede tiltak er i utgangspunktet egnet til å kompensere for disse konkrete utfordringene. Som fremhevet i Ot.prp. nr. 44 (2007-2008) s. 181 er det lovens utgangspunkt at institusjonen i slike tilfeller har en generell frihet til å velge mellom flere egnede tiltak:

«Utgangspunktet er at den som er ansvarlig kan velge blant ulike effektive tiltak som dekker tilretteleggingsbehovet. Det er imidlertid en forutsetning at dette skje i samråd med den som skal nyttiggjøre seg tiltaket, og at vedkommendes synspunkt blir hørt. Den som tilrettelegger har imidlertid adgang til å velge det minst kostbare eller byrdefulle tiltaket, så lenge tiltaket faktisk dekker tilretteleggingsbehovet [...].»

B høyskole har også vist til at endring av eksamensform lett vil medføre en lemping av de faglige kravene på studiet. Bs praksis er derfor at slik tilrettelegging kun gis hvor ingen annen tilrettelegging er egnet og det kan lages en annen eksamen hvor de faglige kravene opprettholdes. Nemnda har begrenset anledning til å overprøve institusjonens faglige vurderinger på dette

punkt, jf. bla. Prop. 81 L (2017-2017) s. 223 og DIN-2022-567. Slik nemnda ser det har B høyskole foretatt en reell individuell vurdering av As behov opp mot opprettholdelsen av de nødvendige faglige standardene. Nemnda er også av den oppfatning at den vurderingen som er foretatt fremstår forsvarlig.

A har imidlertid vist til at den praktiske gjennomføringen av tiltakene ikke alltid var i tråd med det formelle vedtaket, inkludert at rommene hun har blitt plassert på enten har vist seg uegnet eller ikke var enerom. Hun har også vist til at det må forventes at eksamensvaktene på stedet er informert om og kjenner til hvilken tilrettelegging den enkelte kandidat har rett på i henhold til institusjonens egne vedtak. Nemnda er i utgangspunktet enig i at primæransvaret ligger hos utdanningsinstitusjonen. Lovens utgangspunkt er at det påhviler utdanningsinstitusjonen en særskilt aktivitetsplikt for at egnet tilrettelegging kommer på plass: «De som har ansvaret for å tilrettelegge har plikt til å utvise aktivitet knyttet til tilretteleggingen, og [...] kan ikke overlate ansvaret for å etterspørre tilrettelegging til personen med tilretteleggingsbehov», jf. Prop. 81 L (2016-2017) s. 221.

Nemnda deler også oppfatningen om at det ved enkeltanledninger har vært svikt i den praktiske gjennomføringen av tiltakene. Samtidig bygger ikke loven på en ensidig aktivitetsplikt; det var lovgivers forutsetning at den som har behov for tilrettelegging har en selvstendig medvirkningsplikt. Departementet uttalte i denne retning følgende i Ot.prp. nr. 44 (2007-2008) s. 181:

«En hensiktsmessig individuell tilrettelegging forutsetter etter departementets vurdering at det er et nært samarbeid mellom den som tilrettelegger og den det tilrettelegges for. Dersom den det tilrettelegges for har kjennskap til og kunnskap om hva som vil tilfredsstille behovet for individuell tilrettelegging, har vedkommende en plikt til å bidra med dette, slik at behovene kartlegges og løsninger kan finnes. Det kan også være aktuelt å innhente bistand fra andre for å finne fram til en god individuell tilrettelegging. Departementet mener i likhet med utvalget at den som har behov for tilrettelegging, også har et medansvar for å foreslå hensiktsmessige løsninger. Departementet viser til at dersom den enkelte ikke bidrar til å avklare behov og ønsker å være i dialog om egnede løsninger, er det den enkelte som må bære konsekvensene ved manglende tilrettelegging.»

Medvirkningsplikten må etter nemndas syn forstås slik at den som har behov for tilrettelegging - som et minimum - gir den forpliktete beskjed dersom det er aspekter ved gjennomføringen som ikke møter vedkommende sitt behov. Dette er en forutsetning for at institusjonen skal kunne evaluere tiltakene og iverksette eventuelle utbedringer.

Når A ikke ved noen anledning formildet dette til B høyskole, verken til eksamensvaktene på stedet eller i ettertid, er nemnda av den oppfatning at hun ikke har etterlevd sin medvirkningsplikt. I denne situasjonen har nemnda da heller ikke funnet at de praktiske problemene knyttet til gjennomføringen verken hver for seg eller samlet er nok til å konstatere at tilretteleggingen har vært utilstrekkelig fra Bs side. Herunder hører også med at B høyskole har tilbudt A kostnadsfrie gjentak av de aktuelle eksamener for det tilfellet at formelle feil ved gjennomføringen kan ha forekommet.

Når nemnda har kommet til at de tiltak som A har fått vedtak om i seg selv utgjorde egnet individuell tilrettelegging i hennes situasjon, følger det da også at B høyskole var i sin rett til å avslå søknaden om endring av vurderingsform til fordel for øvrige tiltak.

Nemnda har på denne bakgrunn kommet til at B høyskole ikke har handlet i strid med tilretteleggingsplikten etter lovens § 21.

Klagen har ikke ført frem.

Diskrimineringsnemndas uttalelse er enstemmig.

Slutning i sak 2023/988

Diskrimineringsnemnda har gitt følgende uttalelse:

B høyskole har ikke brutt plikten til tilrettelegging, og har dermed ikke diskriminert A på grunn av funksjonsnedsettelse.

Elisabeth Deinboll
nemndleder

Jens Kristian Johansen

Gislaug Øygarden

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.